

J. Lotman - KAKS LÄHENEMISVIISI KÄITUMISELE

1. Käitumine - s.o. mõiste, mis üheltpoolt haarab üksikindiviidi aktiivsused, tema strateegiliste programmide hierarhia realiseerimise, ja teiselt poolt - selle tegevuse suhte teiste indiviidide analoogilisse tegevusse. Nii osutub võimalikuks põhimõtteliselt kaks lähenemisviisi käitumise probleemile.

2. Esimene vaateviis lähtub üksikindiviidi käitumisest kui peamisest reaalsusest ja mõõtepunktist, millest algab käitumisaktide teaduslik modelleerimine. Modelleerides mingit üksikindiviidi isoleeritud käitumist, uurija „mõtleb juurde“ talle partnerid, vaatleb sealjuures tekkivaid konflikte ning saab lõpuks erinevate lõikuvate strateegiate mängu mudeli.

3. Kuid on võimalik ka teine vaade, mille korral aluseks on „käitumise ruum“ kui ühtne struktuur, mille programmeeritus on algsem kui teda moodustavatele indiviididele kuuluvad hierarhiliselt madalama taseme programmid.

3.1. Vaadeldes üksikuid süsteeme võib leida kaugeleulatuvat paralleelismi rollijaotuses: väga paljude süsteemide jaoks, sõltumata morfoloogilisest mitmekesisusest, osutuvad invariantseteks kategooriad nagu „isased“, „emased“, „täiskasvanud“, „lapsed“, „jahimehed“, „saakloomad“ jt.

3.2. See sunnib oletama, et biosfääri ja semiosfääri kõrval võib kõnelda „käitumise sfäärist“, mis on invariantne kogu elusainele ja tema mistahes avaldustele. Niisugune lähenemine võimaldab käitumise uurimisel eemalduda puhtast empirismist ja läheneda tüpoloogilistele meetoditele.

4. Kõige viljakam tundub mõlema aspekti ühendamine, mis võimaldab ainele läheneda kahest aspektist.